

Universitat Autònoma de Barcelona

Biblioteca d'Humanitats

64

Colonitzats, tanmateix

JORDI ARBONÉS (*)

En un assaig sobre la investigació que hom féu per determinar els efectes dels mitjans de comunicació social en àrees marginades dels centres urbans, realitzada a l'Equador com a etapa final d'una beca d'especialització del Centre Internacional d'Estudis Superiors de Periodisme i Comunicació Social per Amèrica Llatina (CIESPAL-UNESCO), de Quito, la llicenciada Elsa Cristina Bustos ("Idioma, integración y soberanía", juliol, 1983, La Plata —Bs. As.—, inèdit) ens explica el cas d'un xicot "natural" (contraposat al blanc) del país, d'edat indefinida, que després de sis anys d'estudis primaris en castellà el minyó havia oblidat, o esborrat, tots els seus coneixements per tal d'expressar-se de nou, únicament, en la seva llengua nadiua: el quètxua. Aquest, però, no era pas un cas clínic o aïllat, ans al contrari; l'enquesta demostrà que en aquella comunitat de la ciutat d'Otavallo, a desgrat que totes les famílies comptaven amb un o dos aparells de ràdio, cap dels seus integrants no pogué contestar mai què escoltava a través d'aquells moderns artefactes de marques internacionals. Entre més de cent entrevistats no n'hi hagué cap que sabés expressar quina mena de notícies havia sentit en un moment determinat o quin partit de futbol havien retransmès aquell dia (tot i que ells asseguraven haver-lo escoltat). Un nen indígena, de parla quètxua, que assistí a l'escola d'ensenyança en castellà, un cop acabat el cicle d'estudis primaris tornà a la seva comunitat en la qual només s'hi parlava el quètxua i, atut i con-

fós entre aquells dos sistemes de comunicació personal sofí un bloqueig i quedà afàsic, malgrat ser un nen del tot normal. Tampoc aquest no era un cas únic.

És impossible deixar d'experimentar una pregona emoció en llegir aquests fets. Després de gairebé cinc selges de colonització ("gesta" que l'Estat espanyol es disposa commemorar triomfalment quan sigui l'hora, o sigui, l'any 1992), aquests pobles "naturals" d'Amèrica Llatina (als quals caldria sumar-hi els de parla aimarà, guaraní, etc.), potser com a reacció intuïtiva per assegurar la seva identitat ètnica, es protegeixen darrera una capa aïlladora que els torna impermeables als missatges unidireccionals en llengua forastera i es refugien en la seva parla autòctona, o bé, quan la seva capacitat de resistència a l'atac constant de la cultura dominadora és massa feble, cauen en l'afàsia com a únic mecanisme inconscient de defensa. Fins i tot tenint en compte que aquestes reaccions poden no ser premeditades ni conscients, no podem substreure'ns a la idea de considerar-los imbuïts d'una gran dignitat en assumir aquesta actitud davant l'atac colonitzador i dominador que sofreixen en el terreny cultural.

Quina diferència amb les actituds de molts dels nostres connacionals davant la subtil tasca colonitzadora i assimiladora que realitza el centralisme unitarista de l'Estat Espanyol envers els Països Catalans.

Com hem vist d'altres vegades, hi ha fets anecdòtics que resulten d'allò

més il·lustratiu, i, per tant, val la pena que ens referim a un d'aquests fets força recents.

Arran de l'article de Ramon Felipó sobre els Casals catalans d'arreu del món, aparegut en *La Vanguardia* de l'11 de setembre passat, una empresa de Barcelona, que es dedica a la construcció de xalets a la Costa Brava, tingué la pensada d'oferir els seus serveis als catalans de la diàspora per mitjà d'una circular i d'un prospecte il·lustrat, tot redactat en la llengua de l'Imperi. En acusar-los rebut d'aquesta correspondència nosaltres ens dolguérem que se'ns haguessin adreçat en una llengua estrangera i que, per tal com oferien ulterior informació, els manifestàvem que ens plauria de rebre-la quan l'escrivissin en català. La firma en qüestió ens envià la rèplica que transcrivim literalment:

"Distinguido señor: He recibido su desatenta carta en la que me manifiesta que no me dirija a usted en idioma extranjero. Parece ser que le falta a usted mucha información y concretamente de la Constitución Española y del Estatuto en los que queda muy claro y patente que el idioma oficial es el castellano (español) y el catalán (Cataluña) (sic). Así pues no me dirijo a usted en ningún idioma extranjero sino en español. Viendo y constando actitudes como la de usted no me extraña la poca simpatía que el resto de España vierte hacia nuestra Cataluña. Personas como usted es mucho mejor que continuen aisladas en países extranjeros. Saludos y hasta nunca más ver".

El signant de la lletra, malgrat que deu tenir molta més informació que nosaltres, amb el seu raonament no aconsegueix pas de desmentir la nostra asseveració. Nosaltres no dèiem pas que el castellà no fos idioma oficial. Dèiem que era una llengua estrangera. Si tenim en compte que estranger vol dir que pertany a un altre país o nació, partint de les premisses que Catalunya és una nació, i que el català és l'única llengua natural de la nació catalana, haurem de concloure que qualsevulla llengua altra que la catalana és una llengua estrangera per als catalans. De la mateixa manera, el català és una llengua estrangera per als castellans, bascos, francesos, etc.

És curiós observar fins a quin punt han estat efectives la rentada de cervell dels anys del franquisme i la dialèctica emprada posteriorment pel centralisme, que no solament molts de catalans han perdut la consciència nacional sinó que fins i tot els senyors Esteve han perdut la proverbial visió comercial. Tots sabem com els psicòlegs socials que es dediquen als estudis de mercat aconsellen les firmes multinacionals que contracten els seus serveis d'adreçar-se al públic de cada país en la llengua dels nadius (només cal observar els cartells que

una famosa elaboradora multinacional de gasoses enganxa als murs de casa nostra).

En perdre la consciència nacional el colonitzat se sotmet a la voluntat del colonitzador en una relació semblant a la d'amo-esclau. Com més mesell és l'esclau, més tirà es torna l'amo. Potser fóra hora que els catalans consumidors de productes de tota mena imitessin aquells quètxues de què parlàvem més amunt i ens tornéssim sords i impermeables a tots els missatges de publicitat comercial que no ens siguin adreçats en la nostra pròpia llengua. Aquesta fóra també una forma d'alliberar-nos de la submissió tot recobrant la dignitat que comporta el fer-se respectar i fer respectar el dret més elemental de l'ésser humà: el d'expressar-se en la llengua del seu poble i ser ensenyat en aquesta mateixa llengua. Potser aleshores, els senyors Esteve, ni que fos per interès crematístic, aprendrien a distingir quina és la llengua estrangera i quina és la llengua nacional i natural dels catalans, i també ells deixarien de ser mesells i evitarien d'estar al servei dels colonitzadors. I, sobretot, potser aleshores no renegarien de la seva llengua.

(*) Obra Cultural Catalana de Buenos Aires